

BAGDY EMŐKE

Pszichológiai rejtelmek
a művészetekben
és életünkben

SZÉPMŰVES

ATHENAEUM

Borító- és kötetterv: Mohammed Nur
Nyomdai előkészítés: Zsembéri-Szigyártó Miklós

A képek forrása: Magyar Nemzeti Galéria

© Bagdy Emőke, 2016

© Kondor Mária, 2016

© Athenaeum Kiadó, 2016

BEVEZETÉS

Ez a könyv a szerelemgyereke. Az írások nagy része szakmai feladataimtól és magánéleti szabadidőmből ellopott „titkos órákban” született. Darabokban, részekben, át- meg átírt egységekként, eredetileg a magam kedvére írtam. Még azok is így készültek, amikről tudtam, hogy egyszer majd közzéadom. Leglassabban azokat írtam, amelyeket legjobban szerettem, nehezen tudtam elengedni, nem sikerült befejezni.

Ifjúságomban elhagyott, elvesztett területekhez tértem vissza intellektuális kalandra, hiszen akkor még azt reméltem, hogy az irodalom, a latin és a művészetek világa lesz a hivatásbeli élettársam. Másként történt, a sorsszerű véletlenek olyan szolgálati területre sodortak, ahol, messze túl a tudományos élvezeteken, másokat segíthetek, taníthatok, gyógyíthatok. A pszichológus hivatás és a családi élet kettős feladatköre azután olyannyira kisajátította az életidőmet, hogy csak a költészeti csemegékre jutott néha idő. Barátaim és engem sokszor leleplező tanítványaim tudják, hogy szenvedélyes versfogyasztóként költemények százait memorizáltam, szívesen idéztem, bennem tovább zsongó zsigeri-emocionális érintésekként hatottak és hatnak rám máig a versek. Feltéve, ha jók. Az ízlést azonban a fogyasztás finomítja ki. Nagyapám, a hazafias költeményeiért egykor sokat szenvedett költő már hatévesen verseltetett, rímekkel és időmértékekkel játszottunk, véremmé vált a költészet, a képsűrítvényekkel, hasonlatokkal, szimbólumokkal beszélő nyelv. Elinđított egy úton, amely az irodalom és művészetek világába vezetett. Még rímfaragó ügyességem is kifejlődött. Barátaimat köszöntgető fűzfapoéta vagyok, és nagy élvezettel írok kollégáim számára is laudációkat. Pszichiáter barátaim meg is leptek egy gyűjteménnyel, a köszöntőimből kiadott könyvvel. Az irodalom, vers, próza, regények, novellák, karcolatok, műfajilag szinte bármi fel tud tölteni, ha szerzőjének üzenete elér hozzám. Egyszóval ma is egy kamaszlelek rajongásával szeretem azt a „másik világot”, amelyben az érzelmi nyelv dominál, miközben egy – önmagától fegyelmezett gondolkodást és szakmai igényességet kívánó – pszichológus szeretne most könyvének ajánlásával megállni a kedves Olvasó előtt.

A hivatás és a hobbi szeretetének ötvözése ez a könyv. Minden betűje pszichológia, de a tárgy különlegessége, a szimbólumvilág sokjelentésű rejtjelessége megengedi, hogy a képek, szóképek, metaforák, hasonlatok analógiás szerkesztésű, pszichológiai /kozmi-kus időtlenségű „*érzelmi logikai*” világában időzzek, ahol a gondolatok az érzékszervi nyelv kifejezési útjain, imaginációkban, képi vagy hangcsatornán nyernek kifejezési utat /festészet, képzőművészet, zene/, és „*egyszerre sólnak valamennyi nyelven*”, mint Pilinszky János állította.

Amikor József Attila versein át jutok el a róla készült teszt üzenetének megfejtéséhez, szeretetkapcsolatainak megértéséhez, vagy amikor Kondor Béla személyiségének, korai lelki sérülésének pszichológiai útjára a versein és képein át találok célba, vagy akár Bálint Endre alkotásainak eredendő indítékára keresek rá egy képen keresztül, akkor egyképpen vagyok tudományos és szépiró és művészeti rejtelmek kutatója, sajátos módszertani megközelítéssel. Ez a munka hobbi, intellektuális szerelem, öröm a számomra. Sorsom szerencséje, hogy meg tudtam oldani az ifjúkori vágyak frusztrációjából eredő hiányérzet betöltését szakmai célkitűzésű kereséssel, sajátos kutatási utak felhasználásával. Ehhez a világhoz vezetnek el ennek a könyvnek a tanulmányai.

Az első részben a költészet és festőművészet területén kalandozom. József Attila már kamaszkoromban elvarázsolt. Az első szerelem érzései az ő versein át jutottak szóhoz bennem. Pszichológiai találkozásom a vele készült tesztvizsgálaton át maga is egy kaland, nagy kihívás volt a számomra. Azt a módszert, amellyel a teszt választartalmaira rákerestem a költeményekben, egy álmogondolat, álmomból ébresztő ötlet súgta meg. Felkeltem, és azon éjjel nekikezdtem az elemzésnek. Emlékezetes az izgalom, amellyel elragadtott a téma. Szeretem ezt a munkámat.

Kondor Béla festményei, rézkarcai, grafikái kezdettől kérdésekre ösztönöztek. Először a színvilága, aztán a sajátos szimbolikája. Annyira megkötött, hogy nem tudtam szabadulni tőle. Társának, Szécsi Margitnak egy verssora „*Kapj föl immár, A te világos szárnyaidra kapj föl immár...*” / addig zsongott bennem, míg már nem tudtam ellenállni. Belemerültem a képeibe, verseibe. Aztán

megszólaltak a képek ismétlődő motívumai, ezek nyomán talál-
tam rá a szárny/szárnyalás, bukás, aláhullás, angyal motívumo-
kon át az aszcenzionizmusára, ikaroszi lelkeségére.

Bálint Endrét sok éven át jól ismertem. Képeit, munkáit, műter-
mét, barátait, életét követhettem. Mégsem gondoltam akkor rá,
vajon mi indíthatta el a játékos alkotókedvét, hogy fadarabokra
fessen, kidobott tárgyakat alakítson bámulatos művekké. Egyik
születésnapomra egy természetszabta és vízmosta fára ragasztot-
ta fel fényképem egy darabját, amelyen csak arcom, szemem egy
darabja látható. Játszott papírdarabokkal, montázssá rakosgatott
kép- és fényképtöredékekkel. A 2016-os jubileumi kiállításán sok
száz műve láttán világosodott meg, milyen összefüggésben van az
élete az alkotásaival.

Szavainkkal kifejezzük, a képekkel megfestjük, a zenével elmuzsi-
káljuk, a mozgással kitáncoljuk, az ízekkel és illatokkal örömteli-
vé tesszük élményvilágunkat. Az életnek íze, zamata, sava-borsa
lesz az érzelmek áthatása által. Aki érez, átél, az maga az indi-
viduum, páratlanul egyedi módon. Amik ezt lehetővé teszik,
azok az érzékszerveink, amelyek befogadják a világot. Testünk
hangszerként rezonál, ritmusában, rezdüléseiben születik az él-
mény, amelynek megosztása, elmondása az újraátélés örömeivel
társul. Ha a könyv második részére, a testünk szimbólumairól
írt kultúrpszichológiai írásokra gondolok, csendes örömet ér-
zek. Ha másként nem is, de talán ebben lélekközelbe kerülhet az
az olvasó is, akit maga a pszichológia talán nem is vonz. Saját
maga azonban szívesen látja védett helyzetben egy olyan tükörben,
amelybe az emberiség története során mindnyájan betekintünk.
„Mélységes mély a múltnak kútja, tekintsük netán feneketlennek?”, veti
fel a kérdést Thomas Mann a *József-tetralógia* bevezető sorai-
ban. A testszimbolika megnyugtatóan tárja fel, hogy e határ-
talan mélységbe minden emberi kultúra betekintett, és látjuk
az emberi világot hasonlóságaiban összekötő kozmikus köl-
dökzsinórt, amely bennünk is gyökerezik, miközben a múltat
a jelennel összekapcsolja. Örökérvényű időtlenség érzése járhat
át, amikor testünk szimbólumvilágának kollektív jelentéseibe
merülünk bele.

A testszimbolika területén való kalandozásomban Szőnyi Magda kollégám-barátom volt a kezdeményező. A Magyar Relaxációs és Szimbólumterápiás Egyesületet vezetve vállvetve dolgoztunk évtizedeken át. A relaxációs és szimbólumterápiás módszerekben a testi (pszichoszomatikus) átélések tudatosítása, szimbolikus kifejezési értékének felismerése és felhasználása a lélektani munka szerves része. Ezért a tanításban és a módszerek alkalmazásában nagy hasznát vesszük a szimbológiai tudásnak. Engem a testszimbolika témaköre megfogott, jó időre letanyáztam benne és belemerültem, voltaképpen sose hagytam abba. Ebből a – máig tartó – érdeklődésből származik a könyv második része, amelyet átdolgozva, négy új tanulmánnyal kibővítve most közzéadok.

A könyv harmadik része abba a világba kalauzol, ahol a lelki gyógyító munka folyik. Hogyan lehet az elmondhatatlant mégis kifejezni, ábrázolni, gondolatban-képzeletben megfesteni? Mikképp lehet megjeleníteni a nehezen szavakba önthető szubjektív állapotot? Kinyitjuk a terápiás teret és belépünk a valós lelki bajokkal küzdő páciensek történeteibe. Követjük a szimbólumok nyelvén megfogalmazott közléseket és történéseket. Persze az „igazi” páciens titok fedi, a titoktartás követelményét betartjuk. Az esetek követése talán felbátorítja a pszichológiától tartózkodó lelkeket is, hogy saját világukhoz közelebb merészkedjenek. Ha a külvilágot akarjuk megérteni, akkor úgyis először a belvilágunknál kell kezdenünk. Az önismeret, önreflexió a belépő a lélektan cselekvő területére, ahol változások indíthatók. Talán az is kiderül az esetekből, hogy mindennek a kezdete a kérdés, ezt teszi a szemtől szembe tekintet, az ölelésre kitérő kar, a közelítő lépés, a megszólaló száj és az üzenő nyelv is. A szavas közlés jelentésértelmének csak 7%-a származik a szóból, a többit a nem verbális csatornákon át „olvassuk le”, értjük meg.

A kötet egy tanulmányában a média képi világának hatóerejét is kitapintjuk, hogyan él és miképp él vissza e hatalommal a konzumkultúra. Ez pedig jelen valóságunk szimbólumrablásai-val és álszimbólumokkal, „bevetési” kísérleteivel szembesít. A képi médiumok útja a legveszedelmesebb, amellyel birtokba veszik az emberi szándékok, vágyak világát, és becsempészik az idegent

a sajátjaink helyére. Mivel „pszichológiai immunrendszerünk” erőtlen, tudatlan, nem is vesszük észre a lelkünkbe álruhában, képi úton betolakodó idegen csábításokat és parancsokat, viszont elnémitjük, netán elpusztítjuk a saját szükségleteket, holott a lelki immunvédelemnek éppen az idegen, a manipulatív külső hatások kizárása volna a dolga. /Hasonló zajlik testi szinten is. Az immunrendszernek az idegent felismerő zavara, a sajátot idegennek tekintő megtévesztettsége miatt szenved egyre több ember allergiában, annak sokféle formájában./ Amíg tudatosan rá nem döbbenünk, hogy asszertivitásra van szükségünk, szocializált önérvényesítéssel, kultúráltnan védekezni az idegen, manipulatív erők ellen, addig a/z/ /testi-lelki-szociális/ immunzavar kialakulásának nagy esélye van.

A könyv utolsó részében a hangok, a zene, zeneiség világába lépünk be. A hangzás, mozgás, ritmus által születő muzikalitás visszavezet minket a kezdetekhez, a méhen belüli titokzatos világ első fontos bevésődései felé. Szubjektíve is sokat jelent számomra a zene, a hangok világa, a nyelv zeneisége is, amiképp ezt a költészetben átélhetjük.

Az euritmiaíróról írt tanulmányom /e kötet utolsó írása/ próbatétel volt, vajon hitelesen tudom-e az euritmia steineri elméleti alapjait ismertetni – noha nem vagyok antropozófus. Mégis, nagy tisztelettel adózom egy olyan gondolatrendszernek, amely azt a teljességet kívánja átfogni, megragadni, aminek évszázadok óta folyik a redukcionista feldarabolása. A részek összege nem azonos az egészszel. A teljességben egységesen részesedik test, lélek, szellem, amiként ezt a szív szimbolikájáról írt fejezetben olvashatjuk. A test-mező és test-elme modellek bizonyítékai meggyőznek az Univerzum hologramelvű működéséről, akár a makrokozmosz, akár az emberi, egyedi mikrokozmosz felől keressük a választ.

Miközben könyvem kételyes érzésekkel ajánlom szeretett olvasóim figyelmébe, vajon hogyan fogadják, sikerül-e megéreztetni, hogy szubjektív érzelmi odaadásomban, a témák iránti szeretetben is maximálisan törekszem a közlés felelősségének betartására, egyúttal meg kell állapítanom, hogy érzelmi benyomódásom mértéke szokatlan a könyveimet ismerő olvasóim

számára. Mégis, azt remélem, hogy nem túlzás az elfogultságom. Talán kirajzolódik ebből a könyvből az én egységes világképem, és azt remélem, hogy minden tisztelt Olvasóm találhat ebben a könyvben valaminő, a számára eddig rejtekező, érdekes, fontos, esetleg magával ragadó üzenetet, amellyel közelebb kerülhet a pszichológiához, a szimbológiához, az irodalom, művészetek és pszichoterápiák világához. Ebben a reménységben sok új felfedezést, olvasói élményeket kíván:

a Szerző.

Budapest, 2016. augusztus 31.